

A kötet végén támpilléreként teszi kerek egészszé a vizuális formanyelv azt a kontextualizált és személyesen megélt történelmet, mely az 53 fekete-fehér képillusztrációban külső formát kap, alakot ölt. Az első 17 kép Sáromberkéhez és Marossárpatakhöz, 6 kép Szabó Miklós szilágybagosi történelmi helyi specialistához, 18 kép Gombási János unitárius lelkészhez, 13 kép Kovács Mártonhoz kötődik.

Keszeg Vilmos 1990-től a történetmondás antropológiájával új korszakot nyitott a népi kultúra feltérképezéséhez. Az alfabetizáció, az írásszokások, a „homo narrans” megrajzolása után a lokális emlékezet alakzatai új fejezetet jelentenek nemcsak a magyarság kultúrájának patrimonizálásához, de

új utakat is nyitnak a továbbgondoláshoz. A kötet szerzői is ilyen értelemben tették közkinccsé, birtokba vehetővé egy nagyon olvasmányos, élvezhető formában az általuk felfedezett helyi múltat, néhány lokális történelmet.

A könyvet az Erdélyi Múzeum-Egyesület adta ki 2015-ben; felelős kiadója Biró Annamária, lektorálta Jakab Albert Zsolt. A korrektúrát András Zselyke, tördelését Sütő Ferenc végezte. A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap, a Magyar Tudományos Akadémia és a Bethlen Gábor Alap támogatta.

Kicsi Noémi

Folyamatok, szövegek, események és ezek permutációi

Keszeg Vilmos (szerk.): Folyamatok, szövegek, események.

A kolozsvári Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola tanulmányai.

Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kvár 2014. 318 old. (Egyetemi Füzetek 21.)

2014-ben a Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola doktorandusainak közös kiadványa jelent meg az Egyetemi Műhely Kiadó Egyetemi Füzetek sorozatában, majd folytatásaként 2015-ben és 2017-ben másik két kötet látott napvilágot. A sorozatban 21., 27. és 34.-ként megjelent három könyv a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem négy képzési irányját (irodalomtörténet, nyelvészet, zszurnalisztika és etnológia) magába foglaló doktori iskola tanulmánykötete, amely az iskola hallgatóinak kutatási területét, szemléletét, módszereit és eredményeit hivatott bemutatni. Több tanulmánykötethez hasonlóan a bemutatott témák sokszínűsége heterogén jelleget kölcsönöz a műnek, amely a fiatal szerzők kutatóvá válásának egy mozzanatát örökíti meg. Mindhárom egyetemi füzet felépítése azonos struktúrát követ, az első, terjedelmesebb részben a doktori iskola hallgatói

közlük munkáikat, a második részben az újonnan megvédett doktori disszertációk kivonata olvasható, majd a végén a szerzők néhány soros angol és román nyelvű bemutatása, valamint a tanulmányok rezüméje következik. A disszertációk kivonatai és szerzőik rövid bemutatása fontos adalékként szolgál a kolozsvári doktorképzés történetéhez.

A kiadványokban összesen 37 tanulmány szerepel, ezeket egészíti ki az első kötet bevezető tanulmánya, amelyben Péntek János, a doktori iskola volt vezetője, a kolozsvári egyetemi képzés és a doktori iskola történetét ismerteti. A dolgozatok szinte fele irodalomtörténeti és irodalmi témát dolgoz fel, tizenegy írás néprajzi kérdésekkel foglalkozik, míg zszurnalisztikai témáról öt tanulmány értekezik. A történeti és nyelvészeti témákat taglaló tanulmányok mennyisége elmarad a többi kérdéskör mellett. Összesen harmincnégy kutató

jegyzi a tanulmányokat, közülük három: Bakó Edit, Máté István és Zsigmond Júlia két tanulmánnyal van jelen.

A kötetek nagy érdeme, hogy egy helyre gyűjtik a kolozsvári doktorandusok munkáit, így a három kiadványon keresztül megismerhetjük a fiatal kutatókat foglalkoztató tárgyköröket. A dolgozatok strukturálisan hasonló irányelveket követnek: cél meghatározása, módszerek és források felsorakoztatása, a téma kifejtése, valamint összegzés vagy következtetések levonása. A kiadványok nem a mutatós könyvek sorát gyarapítják, képanyagot nem tartalmaznak. Két szerző táblázatba foglalva összegzi eredményeit, további két doktorandus pedig grafikonokat, adattárat használ a szemléltetés módjaként.

A következőkben a három kiadvány közül időrendben az elsőként megjelent *Folyamatok, események, események* című, Keszeg Vilmos által szerkesztett kötetéről írok részletesebben. Az általam bemutatásra zánt kötetben nagyobb terjedelemben szerepelnek a doktori tézisek kivonatai, mint a soron következő kettőben, ami azon egyszerű okkal magyarázható, hogy első kötetként három év megvédett disszertációinak ismertetését is felvállalta. A román és angol nyelvű rezümék, valamint a szerzői névjegyek előtt hat, a Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola keretén belül doktori címet szerzett kutató könyvének recenziója szerepel.

A 318 oldalas kötet 11 doktorandus tanulmányát fogja össze, amelyet Péntek János – a már említett – intézménytörténeti összefoglalója egészíti ki. Péntek a történelmi korszakok sajátosságait szem előtt tartva a doktori iskola nagy tapasztalattal ismerőjeként tárja fel az eddig kevésbé ismert részleteket. Sorra veszi mindazokat, akik a doktorképzés elindításához és működtetéséhez hozzájárultak, kitér a tanerő megújulásának dinamikájára és a változások adta következményekre, valamint oktatásszervezésről, rendszerszerű átalakulásokról értekezik.

Bakó Edit az újságírás intézményesítésének történetét, majd az 1895-ben létesített Itthon kör megalakulásának kontextusát, történetét és

működését mutatja be. A kör alakulástörténetét három kolozsvári lap (Kolozsvár, Ellenzék, Erdélyi Híradó) tükrében vizsgálja. A csoportosulás a művészvilág széles körének fórumaként újságírókat, írókat, költőket tömörített, akik számára aktív társas életet, kulturális programokat, szórakozást kínált az irodalom, színház és zene világában. A tudományos érdeklődés elkerülte az Itthon kör kutatását, ezt a sajtótörténeti űrt pótolja Bakó Edit áttekintése.

Gyulay Lajos gróf, a magyar irodalom kevésbé kanonizált alakjának naplóköteteit vizsgálja Bilibók Renáta, ezen belül is a megemlékezés Gyulayra jellemző sajátosságait, a halottkultusz megélését elemzi. Megállapítja, hogy a megemlékezések szervesen beépülnek Gyulay írásgyakorlatába, aki szemléletesen láttatja az emlékezés sokféle gyakorlatát.

Bóné Éva Geleji Katona István prédikációírással kapcsolatos elveinek vizsgálatát végzi, két fő gondolatot érvényesítve: meghatározza az ortodox prédikáció műfaját, majd Geleji prédikációinak a szerkezeti felépítését elemzi, különös tekintettel az adventi prédikációk bevezető részére.

Dimény-Haszmann Orsolya a csernátói Haszmann Pál Múzeum történetét kutatja. Ebben a tanulmányában az intézménnyé alakulás, gyűjteményépítés kezdeteit tárja fel, forrásként a múzeum irattárát és az intézményről megjelent újságcikkeket és egyéb médiamegjelenéseket használ. A sajtóanyagokat mint a biográfia populáris regisztereit értelmezi, amelyek kulcsszerepet töltenek be a Haszmann család életében, amely gondosan őrzi a múzeumról szóló megjelenéseket.

1751 és 1772 között jelent meg Denis Diderot és J. R. D'Alembert szerkesztésében a 24 kötetes *Francia Enciklopédia*. Lokodi Ildikó a többszerzős mű – köztük a kor híres francia gondolkodói, értelmiségiek és gyakorlati szakemberek – Diderot nevéhez fűződő szócikkeit elemzi, különös tekintettel a szatíra megjelenésére. A szövegek tematikus vizsgálatát helyezi előtérbe, figyelve a bennük megnyilvánuló szerzői magatartást. Lokodi szerint Diderot szócikkeire jellemző a burkolt szatíra, de

néhány nyíltan kifiguráz személyeket, elméleteket, nevetség tárgyává teszi az egyházi és világi hatalmat.

Székelyudvarhelyi iskolák tanulmányi kirándulásairól értekezik Miklós Alpár, a dualizmus 49 évének írásos dokumentumai (iskolai értesítők, sajtómegjelenések) alapján. Célja a turizmustörténet eddig kevésbé ismert oldalát bemutatni, helytörténeti adalékként a látnivalók körét bővíteni, nyomon követni a mobilitás és szabadidő fogalmainak megváltozását. A szerző több mint 90 kirándulás kapcsán vizsgálja az ideológia és a tanulmányi kirándulások viszonyát, a kirándulók, kirándulás-szervezők és kísérők körét, a legitimitás kérdését, az úti célok, útvonalak és látnivalók sorát.

Molnár Eszter József Attila és Weöres Sándor költészetét alapul véve bizonyítani kívánja, hogy a mágikus nyelvhasználat a 20. században sem tűnt el, a modern társadalom bizonyos megnyilvánulásaiban felfedezhető. A szerző Weöres Sándor delejfogalmát és József Attila névvarázs fogalmát értelmezi, valamint a mágikus nyelvhasználat jellemző színtereit – mint az átok, ráolvasás, áldás – elemzi a költők írásgyakorlatában.

Molnár Ildikó kettős célt fogalmaz meg dolgozatában, egyrészt ízelítőt adni Jancsó Elemér publicisztikai tevékenységéből, másrészt a megjelent publikációkat elhelyezni az életműben. Az Utunk és Igaz Szó hasábjain tekinti át az emlékezés hagyományait és kultúráját Jancsó Elemér irodalmi bírálataiban.

Dubravka Ugrešić regényét alapul véve Nagy Anna arra keresi a választ, hogy az irodalom és fotográfia találkozásakor hogyan formálódik az emlékező, magát folyamatosan újradefiniáló szubjektum. Ehhez a fotográfia regényben megtalálható létmódjait tekinti át, és intermediális kapcsolatok keres a regény szövege és a fotográfiák között. A két médium – fotográfia és irodalom – egymásra hatásában az emlékezés és önreprezentáció problematikája foglalkoztatja.

Jósika Miklós *A könnyelműek* c. regényének színpadi újraalkotásaként értelmezhető Finta Károly *A néger* drámája. Pavelka Orsolya Petra a két művet egymás mellé helyezve azt elemzi,

hogy miként avatkozik bele a drámaíró az eredeti mű természetébe, amikor hatásában azonos, mégis autentikus új művet hoz létre. Pavelka szerint Finta Károly dekonstruálja a regény narratív diskurzusát, újraminősít mentalitástörténeti mozzanatokot.

A kiadvány utolsó tanulmányát Zsigmond Júlia jegyzi, aki négy kalotaszentkirályi református aszszony szakrális tárgyait, valamint az adatközlők ezekhez való viszonyulását vizsgálja. Pontosabban azt, hogy a tárgyak reprezentációin keresztül mit tudunk meg használóik vallásosságáról. Dolgozatában számba veszi a négy háztartásban fellelhető szakrális tárgyakat, tárgycsoportok szerint rendszerezi őket, megvizsgálja azok történetét és a tárgyakhoz kapcsolódó narratívákat.

A fent összegzett tanulmányokat elsősorban a négy tudományterület képviselőinek ajánlom, de a kötet tematikus, stílusbeli sokszínűsége minden nyitott olvasó számára élményszerű olvasást ígér. A teljes kötet oktatástörténeti forrásanyag, így kiemelt figyelmet érdemel az intézmény története iránt érdeklődőktől.

A három fogalom – események, szövegek, folyamatok – felcseréléséből nyert kötetcímek (*Folyamatok, szövegek, események; Szövegek, folyamatok, események; Események, folyamatok, szövegek*) akár matematikai feladvánnyként is szolgálhatnak, hiszen ezek a három elem permutációiból nyerhető alakzatok. A három fogalom összesen hat változatban helyezhető egymás mellé, tehát bizakodva várjuk a Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola hallgatóinak további három kötetre való munkáját. Összegzésképp úgy vélem, a doktori iskola életében fontos szerepe van a három kötetnek, így a doktorandusok, szerkesztők és a kiadó közös munkájának további eredményeire is számítunk. A kiadványok a fiatal kutatók bemutatkozásának kiváló felületei, amelyek doktorandus kollégák, tanárok, egyetemi hallgatók, kutatók számára is kaput nyitnak az intézmény működésének megismerésére. Reméljük, hogy a hagyomány még hosszú éveken át folytatódik.

Virginás-Tar Emese